

DOI: 10.26693/jmbs05.02.251

УДК 374.31

Таран І. В.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ВПРОВАДЖЕННЯ ОЗДОРОВЧОГО НАПРЯМКУ У ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Херсонський державний університет, Україна

inna.recovery@gmail.com

У статті висвітлено проблему фізичного розвитку дітей дошкільного віку, формування та збереження їх здоров'я. Науковцями підтверджено, що недостатній фізичний розвиток і низька фізична підготовленість дошкільнят пояснюється зниженням їх рухової активності. Наголошено, що недостатність рухової активності негативно впливає на розвиток усіх систем організму та сприяє відставанню у психофізичному розвитку. Сучасне фізичне виховання не компенсує прогресуючий дефіцит рухової активності дітей та підлітків. Тому, зосереджено увагу на втіленні оздоровчого впливу в систему освітньо-виховного процесу, спрямованого на формування фізичної досконалості: міцного здоров'я, гармонійного фізичного розвитку, рухової підготовленості, розвитку фізичних якостей. Але проблема фізичного розвитку дітей в умовах дошкільних закладів ускладнюється у зв'язку із введенням інклюзивної форми навчання. Оскільки діти з особливими освітніми потребами мають порушення інтелекту, мови, зору, слуху, опорно-рухові, нервові та психічні розлади різного ґенезу, що потребує не тільки оздоровлення, але й відновлення втрачених функцій, розвиток та формування нових навичок. Вирішення проблеми потребує комплексної допомоги: освітньої та медичної. Отже, необхідним є внесення змін або модернізація щодо фізичного виховання дітей в умовах дошкільного закладу. Запропоновано вдосконалення знань фахівців галузі фізичного виховання та спорту, втілення в сучасний освітній процес посади вчителя-реабілітолога в умовах інклюзивної освіти. Це дасть змогу своєчасно підтримати рівень функціональних можливостей дитячого організму, підвищити ефективність оздоровлення, поліпшити якість життя дітей з особливими освітніми потребами, оскільки саме в дошкільному періоді відбуваються процеси формування здоров'я, що є фундаментом фізично досконалої людини.

Ключові слова: діти, здоров'я, фізичний розвиток, оздоровчий напрямок, фізичне виховання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукова робота проведена у рамках НДР «Відновлення здоров'я людей різних вікових груп шляхом фізичної терапії та застосування новітніх технологій оздоровлення», № держ. реєстрації 01117U001766.

Вступ. Проблемою сьогодення є значне погіршення стану здоров'я та фізичного розвитку дітей дошкільного та шкільного віку [1–4]. Саме у цьому віці відбувається формування стану здоров'я, це один із найважливіших фундаментальних процесів визначення суспільного здоров'я [5]. Важлива особливість дошкільного віку посідає у взаємозв'язку та взаємозалежності стану здоров'я, фізичного і психічного розвитку дітей [6, 7], але резерви здоров'я залежать саме від фізичного стану і способу життя [5]. Недостатній фізичний розвиток і низька фізична підготовленість дошкільнят пояснюється зниженням їх рухової активності [8], що негативно впливає на розвиток усіх систем організму, сприяє відставанню у психофізичному розвитку [9–11], та загалом потребує комплексної допомоги: освітньої та медичної [5, 12].

Проблема збереження здоров'я – це проблема не лише системи охорони здоров'я, а всієї держави [5].

Мета роботи – висвітлення проблем впровадження оздоровчого напрямку у фізичне виховання дітей дошкільного віку в умовах сучасного освітньо-виховного процесу.

Огляд та обговорення матеріалів. Опираючись на ствердження науковців, можна визначити, що формування стану здоров'я дітей ґрунтується в першу чергу на фізичному розвитку. Всебічний розвиток діти отримують в дитячих садочках, одним із напрямків є фізичне виховання. На жаль, сучасне фізичне виховання в повній мірі не компенсує прогресуючий дефіцит рухової активності дітей та підлітків [13–15]. З метою зміцнення здоров'я, його морфологічного та функціонального вдосконалення, формування рухових навичок і фізичних якостей фізичне виховання має бути систематичним із оздоровчим впливом на організм дитини [16, 17].

Як наголошує науковець Т. М. Дука (2015), однією з головних причин дисгармонійного розвитку опорно-рухового апарату є відсутність оздоровчої спрямованості освітньо-виховного процесу. В більшості дошкільних навчальних закладів певні форми роботи з фізичного виховання дітей не спрямовані на формування їхньої фізичної досконалої (міцного здоров'я, гармонійного фізичного розвитку, рухової підготовленості, розвитку фізичних якостей), а спрямовані на формування в них стереотипної кількості рухів. Щоб усунути ці недоліки, слід приділити основну увагу організації фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах, де було б передбачено правильну побудову та організацію, активізацію рухового режиму, надання йому оздоровчого спрямування, своєчасної профілактики [18–20]. Це вирішить багато загально-виховних та оздоровчих завдань.

Проблема фізичного виховання в дошкільних закладах також ускладнюється із введенням інклюзивної форми навчання. Керуючись Постановою Кабінету Міністрів № 545 від 12.07.2017 року [21] в Україні було створено діяльність інклюзивно-ресурсних центрів, які ґрунтуються на реалізації прав на освіту осіб з особливими освітніми потребами та прав кожної дитини на участь у житті суспільства, що є базовою цінністю інклюзивної освіти [22, 23]. До категорії дітей з особливими освітніми потребами відносяться: інтелектуальні порушення, порушення зору, порушення слуху, порушення опорно-рухового апарату, порушення мовлення, складні порушення психофізичного розвитку [12]. Оскільки на кожну дитину, яка виховується в інклюзивній групі дошкільного навчального закладу, складається індивідуальна програма розвитку, що передбачає індивідуальний підхід не тільки в процесі навчання, але й в оздоровленні дитини, а за потребою і у відновленні здоров'я, залежно від порушення морфофункціонального стану організму.

Все зазначене обумовлює необхідність модернізації фізкультурної освіти шляхом розробки та введення інноваційних технологій використання різноманітних засобів, методів та форм, які сприятимуть зміцненню здоров'я дітей [19], тим більш дітей з особливими освітніми потребами. Оскільки в індивідуальних програмах розвитку рекомендується корекційно-розвиткова програма лікувальна фізична культура і відповідальним за її виконання у дошкільному навчальному закладі має бути інструктор з лікувальної фізичної культури або вчитель-реабілітолог [12]. На сьогоднішній день далеко не всі дошкільні заклади мають у штатному розписі посаду інструктора з фізкультури, а якщо і є така посада, то немає фахівця. Це питання має виноситись на дуже високий рівень, оскільки здоров'я до-

шкільника – це фундамент енергетичних резервів життєдіяльності та формування фізично досконалої людини.

Отже, оздоровчий вплив в освітньому процесі, за умови інклюзивного навчання передбачає вводити у штатний розпис дошкільних закладів посаду вчителя-реабілітолога, головною задачею якого буде зміцнення здоров'я дитини, підвищення його опору шкідливим впливам зовнішнього середовища, своєчасний розвиток усіх систем організму, підвищення їх функціональних можливостей, фізичної та розумової працездатності, відновлення фізичного стану внаслідок ураження нервової, опорно-рухової та інших систем, вдосконалення рухового досвіду. Вчитель-реабілітолог володіє теоретичними медичними знаннями та практичними навичками фізичної терапії: лікувальна фізична культура, масаж, застосування нетрадиційних засобів оздоровлення, сенсорно-моторні тренування, оздоровчі фітнес-програми, загартування дитячого організму тощо. Тим більш, що науковці О. О. Максимова та М. А. Федорова у своїй роботі "Фізична культура і тренування дітей як шлях до формування і зміцнення здоров'я" запевняли про необхідність систематичного застосування в дошкільному періоді масажу та гімнастичних вправ, оскільки завдяки високій пластичності нервової системи у дітей дуже швидко встановлюються нервові зв'язки й формуються умовні рухові рефлекси, що важливо для дітей з розладами рухової, нервової та психічної діяльності.

Отже, впровадження оздоровчого напрямку у фізичне виховання дітей дошкільного віку, вдосконалення знань фахівців галузі фізичного виховання та спорту, втілення в сучасний освітньо-виховний процес посади вчителя-реабілітолога, дасть змогу своєчасно підтримати рівень функціональних можливостей дитячого організму, підвищити ефективність оздоровлення, поліпшити якість життя дітей з особливими освітніми потребами.

Заключення. Вирішенням проблем впровадження оздоровчого напрямку у фізичне виховання дітей дошкільного віку в умовах сучасного освітньо-виховного процесу має бути фізичне виховання, що містить оздоровчі завдання спрямовані на зміцнення здоров'я, всебічний фізичний розвиток, загартування, підвищення фізичної та розумової працездатності, формування нових умінь, відновлення втрачених навичок. Але, ефективне застосування оздоровчої спрямованості вимагає особливих професійних умінь та знань. Отже, це призводить до необхідності вдосконалення знань фахівців галузі фізичного виховання та спорту, впровадження посади вчителя-реабілітолога у дошкільних навчальних закладах.

Перспективи подальших досліджень полягають у висвітленні, розв'язанні та вирішенні проблем фізичного виховання та відновлення здоров'я дітей в інклюзивних групах дошкільних та шкільних навчальних закладів.

References

1. Azhyppo OYu, Mameshyna MA, Maslyak IP. Otsinka fizychnogo zdorov'ya shkolyariv serednikh klasiv [Assessment of the physical health of middle school students]. KhVI Mizhnarodna naukovo–pratychna konferentsiya «Fizychna kultura, sport ta zdorov'ya: stan i perspektyvy v umovakh suchasnoho ukrayinskogo derzhavotvorennya v konteksti 25–richchya Nezalezhnosti Ukrayiny» [digital resource]. Kharkiv: KhDAFK, 2016. Available from: http://journals.urau.ua/ksapc_conference/article/view/89469 [Ukrainian]
2. Arefyev V.G. Zdorov'ya pidlitkiv i rukhova aktyvnist [Adolescent health and motor activity]. *Sportyvnyy visnyk Prydniprov'ya*. 2011; 2: 21–3. [Ukrainian]
3. Mameshyna M.A. Stan fizychnogo zdorov'ya shkolyariv 7–8–kh klasiv zagalnoosvitnoyi shkoly [Physical health status of students in grades 7–8 of secondary school]. *Slobozhanskyi naukovo–sportyvnyy visnyk*. 2016; 5(55): 47–52. [Ukrainian]
4. Moskalenko NV, Yelisyeyeva DS. Analiz rivnya somatychnogo zdorov'ya ditey starshogo shkilnogo viku [Analysis of the somatic health level of older school children]. *Sportyvnyy visnyk Prydniprov'ya*. 2014; 118: 189–92. [Ukrainian]
5. Mysula IR, Vakulenko LO. *Medychna ta sotsialna reabilitatsiya* [Medical and social rehabilitation]. Navchalnyy posibnyk. Ed by IR Mysula, LO Vakulenko. Ternopil: TDMU; 2005. 402 p. [Ukrainian]
6. Dvorkyna N.Y. *Metodyka sopryazhennogo rozvytyya fizycheskykh kachestv y psykhycheskykh protsessov u detey 3–6 let na osnove podvyzhykh ygr* [The technique of the conjugate development of physical qualities and mental processes in children 3–6 years old based on outdoor games]: ucheb–metod posobyе. Moskva: Sovetskyi sport; 2005. 184 p. [Russian]
7. Fylyppova SO, Kamynskyy AO, Lukyna GG. *Teoretycheskye y metodycheskye osnovy fizycheskogo vospytannya y rozvytyya detey rannego y doshkolnogo vozrasta* [Theoretical and methodological foundations of physical education and development of children of early and preschool age]: ucheb posobyе dlya stud uchrezhdeny sred prof obrazovannya. Pod red SO Fylyppovoy. 3–e yzd, pererab y dop. M: Akademya; 2013. 192 p. [Russian]
8. Shvayka L. *Organizatsiya ozdorovchoyi roboty v DNZ* [Organization of wellness work in the National Health Center]. Kharkiv: TOV «Vydavnycha grupa «Osnova»; 2008. 253 p. [Ukrainian]
9. Polishchuk B. Korelyatsiynny analiz vzayemoz'yazku pokaznykiv rukhovoyi pidgotovlenosti, morfofunktsionalnogo stanu i rozumovykh zdibnostey ditey 5–go i 6–go rokiv zhyttya [Correlation analysis of the correlation of indicators of motor readiness, morphofunctional condition and mental abilities of children of 5th and 6th years of life]. *Sportyvnyy visnyk Prydniprov'ya*. 2007; 1; 56–8. [Ukrainian]
10. Pyvovar A. Vzayemoz'yazok fizychnogo stanu i rozumovogo rozvytku starshykh doshkilnykiv [The relationship between the physical condition and mental development of older preschoolers]. *Moloda sportyvna nauka Ukrayiny*. 2006; 10(1): 15–20. [Ukrainian]
11. Trofymova OS. *Yntegryrovannoe rozvytye fizycheskykh sposobnostey y myshlenyya detey podgotovytelnoy k shkole grupy sredstvamy ygrovy deyatelnosti* [Integrated development of physical abilities and thinking of children in a preparatory school group by means of playing activities]. Abstr. PhD. (Med.). Krasnodar; 2010. 25 p. [Russian]
12. *Organizatsiyno–metodychni zasady diyalnosti inklyuzivno–resursnykh tsentriv* [Organizational and methodological principles of activity of inclusive–resource centers]: navchalno–metodychnyy posibnyk. Za zag red MA Poroshenko, AA Kolupayeva, MV Yaroshchuk, OM Taranchenko, LI Prokhorenko, ta in. Kyiv: 2018. 252 p. [Ukrainian]
13. Maslyak IP, Mameshyna MA, Zhuk V.O. Stan vykorystannya innovatsiynnykh pidkhodiv u fizychnomu vykhovanni oblasnykh zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [State of the use of innovative approaches in physical education of regional general educational institutions]. *Slobozhanskyi naukovo–sportyvnyy visnyk*. 2014; 6: 69–72. [Ukrainian] doi: 10.15391/snsv.2014-6.013
14. Podolyaka AYe. *Dyferentsiatsiya rukhlyvykh igor u fizychnomu vykhovanni doshkilnykiv 5–6 rokiv zasobamy informat-siynnykh tekhnologiy* [Differentiation of mobile games in physical education of preschool children of 5–6 years by means of information technologies]. Abstr. PhD. (Physical Ed&Sport.). Kharkiv; 2011. 225 p. [Ukrainian]
15. Semashkina GM. Fizychnyy rozvytok ditey v umovakh doshkolnogo navchalnogo zakladu [Physical development of children in pre-school settings]. *Metodychni rekomendatsiyi MONU. Doshkilne vykhovannya*. 2010; 9: 9–14. [Ukrainian] doi: 10.12968/prps.2010.1.108.45763
16. Shesterova LYe. Vplyv spetsialno–spryamovanykh vprav na riven aktyvnosti sensorykh system [The influence of specially directed exercises on the activity level of sensory systems]. *XVI Mizhnarodna naukovo–pratychna konferentsiya «Fizychna kultura, sport ta zdorov'ya: stan i perspektyvy v umovakh suchasnoho ukrayinskogo derzhavotvorennya v konteksti 25–richchya Nezalezhnosti Ukrayiny»*. Kharkiv: KhDAFK; 2016. p. 102–6. [Ukrainian]
17. Maslyak IP. Optymizatsiya protsesu fizychnogo vykhovannya shkolyariv molodshykh klasiv [Optimization of the process of physical education of elementary school students]. *Teoriya ta metodyka fizychnogo vykhovannya*. 2006; 3: 5–8. [Ukrainian]

18. Duka TM. Zabezpechennya realizatsiyi ozdorovchoyi funktsiyi fizychnogo vykhovannya ditey doshkilnogo viku v umovakh suchasnogo DNZ [Ensuring the realization of the wellness function of physical education of preschool children in the conditions of the modern preschool educational institution]. Uman: Umanskyy derzh ped un-t im P Tychny; 2015. [digital resource] Available from: <https://dspace.udpu.edu.ua/> [Ukrainian]
19. Maslyak IP, Shesterova LYe Kuzmenko IA, Bala TM, Mameshina MA, Krivoruchko NV, et al. The Influence of the vestibular analyzer functional condition on the physical fitness of school-age children. *Sport science. International scientific journal of kinesiology*. 2016; 9(2): 20–7.
20. Kovalska V. Ozdorovchi tekhnologiyi yak zasib optymizatsiyi fizkulturnoozdorovchoyi roboty v DNZ [Wellness technologies as a means of optimization of physical culture work in a preschool educational institution]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny*. 2009; 4: 32–40. [Ukrainian]
21. Main page of "Legislation of Ukraine". Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>
22. UNESCO. Available from: www.unesco.org
23. Project "Quality Education for Children at Social Risk. Individualisation and learning support". Supported by the *Estonian Ministry of Foreign Affairs Developmental Cooperation program*, 2016.
24. Fizychna kultura i trenuvannya ditey yak shlyakh do formuvannya i zmitsnennya zdorov'ya [Physical education and training of children as a way to shape and promote health]. *Teoretyko-metodychni zasady organizatsiyi navchalno-vykhovnogo protsesu u DNZ ta pochatkoviy shkoli: zbirnyk naukovo-metodychnykh prats*. Ed by OO Maksymova, MA Fedorova. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I Franka; 2015. p. 13–7 [Ukrainian]

УДК 374.31

**АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ ВНЕДРЕНИЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ
В ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА
В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА**

Таран И. В.

Резюме. В статье освещена проблема физического развития детей дошкольного возраста, формирования и сохранения здоровья. Учеными доказано, что недостаточное физическое развитие и низкая физическая подготовленность дошкольников объясняется снижением их двигательной активности. Отмечено, что недостаточность двигательной активности негативно влияет на развитие всех систем организма и способствует отставанию в психофизическом развитии. Современное физическое воспитание не компенсирует прогрессирующий дефицит двигательной активности детей и подростков. Поэтому в статье сосредоточено внимание на внедрение оздоровительного воздействия в систему образовательно-оздоровительного процесса направленного на формирование физического совершенства: крепкого здоровья, гармоничного физического развития, двигательной подготовленности, развития физических качеств. Но проблема физического развития детей в условиях дошкольных учреждений усложняется в связи с введением инклюзивной формы обучения. Поскольку дети с особыми образовательными потребностями имеют нарушение интеллекта, речи, зрения, слуха, опорно-двигательные, нервные и психические расстройства различного генеза, это требует не только оздоровления, но и восстановления утраченных функций, развитие и формирование новых навыков. Решение проблемы требует комплексной помощи: образовательной и медицинской. Итак, необходимо внесение изменений или модернизация физического воспитания детей в условиях дошкольного учреждения. Предложено совершенствование знаний специалистов физического воспитания и спорта, внедрение в современный образовательный процесс должности учителя-реабилитолога в условиях инклюзивного образования. Это позволит своевременно поддерживать уровень функциональных возможностей детского организма, повысить эффективность оздоровления, улучшить качество жизни детей с особыми образовательными потребностями, поскольку именно в дошкольном периоде происходит процесс формирования здоровья, и оно является фундаментом физически совершенного человека.

Ключевые слова: дети, здоровье, физическое развитие, оздоровительное направление, физическое воспитание.

UDC 374.31

Analyses of Problems of Implementing Health Care Approach into Physical Education of Preschool Children in the Conditions of Modern Educational Process

Taran I. V.

Abstract. This article presents the problem of physical development of preschool children, formation and preservation of health. Scientists have proved the lack of physical development and low physical fitness of preschoolers due to a decrease in their physical activity. It is noted that motor insufficiency negatively affects the development of all body systems and contributes to the backlog in psychophysical development.

Modern physical education does not compensate the progressive deficit of physical activity of children and teenagers. That is why, the article focuses on the introduction of health effects in the system of educational and health process aimed at the formation of physical perfection: good health, harmonious physical development, physical fitness, development of physical qualities. But the problem of physical development of children in the preschool institutions is complicated by the introduction of an inclusive form of education. But the children with special educational needs have impaired intelligence, speech, vision, hearing, musculoskeletal, nervous and mental disorders of various origins, it requires not only recovery, but also the restoration of lost functions, the development and formation of new skills.

One of the directions of comprehensive development that children receive in kindergartens is physical education. Unfortunately, modern physical education does not fully compensate for the progressive deficit of motor activity in children and adolescents. In order to promote health, its morphological and functional perfection, the formation of motor skills and physical qualities, physical education should be systematic with a healthy effect on the child's body.

The decision of the problem requires comprehensive assistance: educational and medical. So, it is necessary to change or modernize physical education of children in preschool. It was proposed to improve the knowledge of specialists of physical education and sports, to introduce the post of teacher specializing in the inclusive education into the modern educational process. It will allow supporting the level of the child's body functionality, improving the efficiency of recovery, and improving the quality of life of children with special educational needs, because it is in the preschool period when the process of health formation takes place. Besides it is the period of a physically perfect person foundation.

Keywords: children, health, physical development, health approach, physical education.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 07.08.2019 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування